

Motion till riksdagen 2013/14: MJ518

av Helena Leander m.fl. (MP)

Djurskydd

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	2
Inledning	5
Djuretik	5
Djurskyddets organisation.....	6
En ny djurskyddslag.....	7
Lagstiftningens struktur och detaljeringsgrad.....	7
Lagens omfattning	8
Djurens rättssituation.....	8
Skötsel och miljö	9
Internationella djurskyddsfrågor	9
Djur som livsmedel	10
Grisar	10
Kor.....	11
Slaktkycklingar.....	12
Värphöns	13
Transporter	13
Avel.....	14
Djur som försöksobjekt.....	14
Djurförsöksetiska nämnder.....	16
Djur som kläder.....	16
Djur som nöje.....	18
Sällskapsdjur	19
Jakt	20
Djuretisk konsumtion.....	22

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja forskning och utbildning inom djuretik.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en djuretisk ombudsman.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett vetenskapligt råd i Jordbruksverkets föreskriftsarbete.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka länsstyrelsernas djurskyddskontroller.²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma med de förslag från djurskyddslagsutredningen som stärker djurens ställning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om djurskyddslagstiftningens struktur och detaljeringsgrad.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av Jordbruksverkets föreskrifter för att säkerställa att kravet på naturligt beteende är uppfyllt.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en djurbalk.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om brott mot djurskyddslagen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utvidgning av anmälningsskyldigheten vid misstänkt vanvård av djur.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om omhändertagande av djur.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om djurpolisering i hela landet.³
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om talerätt för djurskyddsorganisationer.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skötsel och naturligt beteende.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppbindning av djur.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förprovning och § 16-tillstånd.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om internationellt djurskyddsarbete.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utevistelse och förbättrad inomhusmiljö för grisar.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbud mot kirurgisk kastrering av grisar.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utevistelse för tjurar, kor och kalvar.

Fel! Okänt namn på

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kalvning och diande.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av slaktkycklinguppfödningen.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot hönsburar.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av reglerna för frigående hönor.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om djurtransporter.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avel som kan orsaka lidande för djuren.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta ett 3 R-center.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en handlingsplan för hur antalet djurförsök ska minskas.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om djurförsök och alternativ till dessa inom utbildningen.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda djurtester av rengöringsmedel och andra hushållsprodukter.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att försöksdjur inte ska få utsättas för obegränsat lidande.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de djurförsöksetiska nämnderna.
33. Riksdagen beslutar att införa en ny paragraf, 4 a §, i djurskyddslagen (1988:534), med följande lydelse: 4 a § Minkar som föds upp för pälsproduktion ska hållas på ett sådant sätt att deras behov av att röra sig, klättra, utöva sitt jaktbeteende och ägna sig åt annan sysselsättning samt av att periodvis vara ensamma kan tillgodoses. Minkar ska dessutom ha tillgång till vatten att simma i. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Jordbruksverket får meddela ytterligare föreskrifter om villkor för hållande av mink för pälsproduktion. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot att utnyttja djur på cirkus.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om djurparker.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om träningsmetoder och utrustning som bedöms medföra risk för skada eller lidande hos djuren.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förbud mot djurpornografi.²
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om märkning, registrering och fortplantningsbegränsning för katter.

Fel! Okänt namn på

39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ålders- och kompetenskrav för djurhållning.
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om begränsningar av tillåtna sällskapsdjur.
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbud mot plågsamma jaktformer.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder mot skadskjutningar.
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om djurskyddsorganisationers rätt att överklaga beslut i jaktfrågor.
44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening om vad som anförs i motionen om att ge djurskyddsintresset plats i viltförvaltningsdelegationerna.
45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur animaliska livsmedels miljöpåverkan kan beskattas.⁴
46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja vegetarisk mat i offentliga verksamheter.
47. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ställa djurskyddskrav i offentlig upphandling som minst motsvarar svensk djurskyddslag.⁵
48. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svenska djurskyddskrav för importerade djur och animalieprodukter.
49. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter.

¹ Yrkande 1 hänvisat till UbU.

² Yrkandena 4 och 37 hänvisade till KU.

³ Yrkande 12 hänvisat till JuU.

⁴ Yrkande 45 hänvisat till SkU.

Fel! Okänt namn på

⁵ Yrkande 47 hänvisat till FiU.

Fel! Okänt namn på

Inledning

Vad är det som skiljer människan från djuren? Många djur är sociala och intelligenta varelser, precis som de flesta människor. Hur vi än letar är det svårt att hitta en egenskap som återfinns hos alla människor, men inte något icke-mänskligt djur, förutom just arttillhörigheten. Människan har tagit sig makten att hålla djur för mat, kläder eller nöje, men med den makten följer också ett moraliskt ansvar. Även om det finns djurhållning där djuren lever ett fullgott liv kan vi inte blunda för det lidande som faktiskt förekommer. God djurhållning och välfärd handlar dessutom inte bara om att undvika lidande i form av stress, rädsla, frustration, smärta, skador och sjukdom utan även att ge djuren möjlighet till positiva upplevelser, det vill säga stimulans, tillfredställelse, glädje och förväntan.

Djuretik

Vår relation till djuren har under lång tid varit föremål för diskussion. Redan de gamla grekerna funderade över vilka handlingar som var rätta och vilka som var orätta mot djur. Många stora tänkare har kommit fram till att vårt sätt att behandla djur på, där deras kroppar ses som mat och deras hud som kläder, är orättfärdigt. År 1789 skrev till exempel Jeremy Bentham i *Introduction to the Principles of Morals and Legislation*:

Det kan komma en dag då resten av djurvärlden kan få de rättigheter som aldrig kunnat undanhållas dem genom annat än tyranni.

Det förhållande till djur som utvecklats i vårt samhälle tycks bygga på dubbelmoral: vissa djurindivider ses som vänner och får all tänkbar omvårdnad, medan andra föds upp trångt och utan tillräckliga möjligheter att bete sig naturligt. Om djur som vi ser som sällskapsdjur skulle behandlas på motsvarande sätt som slaktkycklingarna gör skulle det bli ramaskri i vårt samhälle.

Det är angeläget att diskussionen om våra skyldigheter gentemot djuren och djurens egna rättigheter stärks i vårt samhälle. Det är därför viktigt att barn och ungdomar i skolan kommer i kontakt med den kunskap som ryms inom ämnet djuretik och att de ges möjligheter att sätta sig in i de etiska frågeställningar som vår nuvarande relation till djur skapar samt vad våra handlingar får för konsekvenser för djuren. Ideella djurskyddsorganisationer kan med framgång bidra med utbildningsmaterial, vilket bland annat Djurskyddet Sveriges Redeprojekt (REDE=Respekt, Empati, Djur, Etik) visat, men elevers möjlighet att komma i kontakt med djuretik får inte stå och falla med ideella organisationer. Därför behöver djuretiken komma in i kursplanerna. Det är också viktigt att ämnet djuretik ges utrymme i de högre utbildningarna och blir obligatoriskt i alla utbildningar till yrken där man på något sätt kommer att hantera djur. Bristen på forskning inom ämnet djuretik i Sverige är olycklig och behöver åtgärdas.

Djurskyddets organisation

Djurskyddet har under den borgerliga regeringen utsatts för en nedmontering av sällan skådat slag. Bland det första som hände var att Djurskyddsmyndigheten lades ned och djurskyddsfrågorna flyttades till Jordbruksverket, där de återigen prioriterades ned. Senare flyttades den lokala djurskyddstillsynen från kommunerna till länsstyrelserna, utan att det skickades med tillräckliga resurser, samtidigt som de föreskrivna tillsynsintervallen och avgiftsfinansieringen av tillsynen avskaffades. Så gott som alla förslag till förbättringar för djuren har under den borgerliga regeringen avfärdats med hänvisning till en ny djurskyddslag som aldrig kommer.

Vi menar fortfarande att myndighetsorganisationen för djurskyddet behöver stärkas så att djurens intressen inte kommer på undantag när de kommer i konflikt med andra intressen eller prioriteras ned när resurserna styrs över till verksamhet med mer högljudda förespråkare. Däremot tror vi inte att djurskyddet vinner på ständiga omfattande omorganisationer, och föreslår därför för närvarande inte någon ny djurskyddsmyndighet. I stället föreslår vi en mindre förändring i form av inrättandet av en djuretisk ombudsman – en DjurO. Den ska verka för en god etisk grund, utvärdera djurskyddskontrollen, göra djuretiska årliga revisioner och ge djuretiska råd.

Jordbruksverket ska fortsatt ha ansvar för att verka för ett gott djurskydd, fungera som en central kontrollmyndighet samt vara förvaltningsmyndighet för djurskyddet och meddela föreskrifter. För att stärka djurskyddsarbetet på Jordbruksverket, så att myndigheten kan ge adekvat stöd till de regionala tillsynsmyndigheterna och intensivt arbeta med att uppdatera föreskrifterna för att bättre spegla djurskyddslagens intentioner, krävs ett tydligt uppdrag och ökade resurser. För att säkra att föreskrifterna är vetenskapligt baserade bör ett vetenskapligt råd knytas till föreskriftsarbetet, i enlighet med djurskyddslagsutredningens förslag. Detta råd, vars forskare kan variera beroende på fråga, bör lämpligen drivas i regi av Nationellt Center för Djurvälstånd vid SLU (SCAW), i nära samarbete med SLU. SCAW bör även fortsättningsvis ansvara för rådgivning, utbildning samt prioritering av forskning inom djurvälstånd och bör ges ökade resurser.

Djurskyddskontrollen var efter flytten till länsstyrelserna kraftigt eftersatt, med inspektörer som inte hann med akuta ärenden och än mindre förebyggande tillsyn. I efterhand har regeringen skjutit till mer pengar, men vi menar att det fortfarande behövs mer resurser för att kunna garantera en god djurskyddskontroll i hela landet. För att inte tillskotten ska hamna på andra verksamheter inom länsstyrelserna behöver också reglerna för minimiintervall för djurskyddskontroll återinföras så att länsstyrelserna får tydliga djurskyddsmål att leva upp till. Vi motsätter oss djurskyddslagsutredningens förslag att kontrollen av att djurskyddsbestämmelserna följs ska kunna delegeras från myndighetsnivå till andra kontrollorgan, då dessa aldrig kan vara lika oberoende som myndigheten samtidigt som allmänhetens insyn försämrats. All djurhållning ska omfattas av den offentliga djurskyddskontrollen, även den som förekommer inom Försvarmakten.

Fel! Okänt namn

En ny djurskyddslag

Den svenska djurskyddslagen är i sig radikal. Skulle lagens ord om att djur ska "behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom" (2 §) och "hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt" (4 §) verkligen följas skulle djurhållningen se helt annorlunda ut än vad den gör i dag. Djurskyddslagen är dock bara en ramlag, som sedan fylls med innehåll genom Jordbruksverkets föreskrifter och regeringens förordningar, och då kan Jordbruksverket och regeringen mena att en höna i bur ges möjlighet att bete sig naturligt bara den har tillgång till sandbad, sittpinne och värprede eller att en mink inte utsätts för onödigt lidande när den lemlästas av en stressad och frustrerad burkamrat. Detta är ofta en eftergift till ekonomiska intressen och speglar knappast djurskyddslagens intentioner.

Hösten 2011 presenterade djurskyddslagsutredningen ett förslag till en ny djurskyddslag, och vi har med tillfredsställelse noterat att många av de djurskyddsproblem vi påtalat genom åren har belysts. Förslaget innebär till stora delar en förstärkning av djurs ställning, där djur erkänns ett egenvärde oavsett det värde de har, och till vilken nytta de är, för människan.

Ännu snart två år efter att betänkandet presenterades har regeringen fortfarande inte lagt någon proposition med anledning av utredningen, även om ett mindre förslag om att förbjuda sexuella handlingar mot djur aviserats. Det är hög tid att regeringen återkommer med de förslag från utredningen som stärker djurens ställning. I väntan på detta väljer vi att lägga fram några av de centrala förslagen från utredningen.

Lagstiftningens struktur och detaljeringsgrad

Vi instämmer i djurskyddslagsutredningens förslag att djurskyddslagen även i fortsättningen ska ha ett förebyggande syfte och ges ett tydligare utpekande av ansvaret för djurens välfärd. Det vore dock olyckligt att, som föreslagits, flytta en stor del av detaljregleringen från lagstiftningen till föreskriftsnivå.

Redan idag är det ett demokratiskt problem att lagstiftningen ställer en rad krav på t.ex. naturligt beteende, men att dessa kompromissas bort i Jordbruksverkets föreskrifter i en avvägning mot näringsens ekonomiska intressen. I stället för att utgå från djurens artspecifika behov får viss djurhållningen lägre krav än annan. T.ex. ska en mink i en djurpark ha minst hundra kvadratmeter att röra sig på, medan en mink som hålls för pälsproduktion endast har en tredjedels kvadratmeter. En minigris som hålls för sällskap ska vistas utomhus sommartid och får inte tas från suggan förrän tidigast vid tio veckors ålder, medan grisar som hålls för köttproduktion i regel hålls inne hela livet och får avvänjas redan vid fyra veckors ålder.

Dessa avvägningar är många gånger högst politiska, och därför vore det olyckligt att ytterligare flytta ner reglering till föreskriftsnivå. Det finns en överhängande risk att förändringar som leder till försämrade villkor för djuren

lättare införs. Det kan till exempel gälla minskad betesdrift för mjölkkor och minskade berikningskrav för värphöns som för närvarande har skydd i lagstiftningen. Dessutom sänks straffnivån om man inte följer föreskrifter jämfört med om man bryter mot lagstiftning. Likaså motsätter vi oss att Jordbruksverket får göra om föreskrifter till allmänna råd. Sådana förändringar leder sannolikt till att djurens rättsställning försvagas.

Däremot ser vi mycket positivt på utredningens förslag att uppdra åt Jordbruksverket att göra en översyn av samtliga föreskrifter för att säkerställa att kravet på naturligt beteende är uppfyllt, mot bakgrund av den föreslagna nya definitionen av naturligt beteende och ny forskning på området. Med en sådan översyn kan vi äntligen komma till rätta med dagens glapp mellan djurskyddslagens vackra ord och djurens inte alltid lika vackra verklighet.

Lagens omfattning

Djurskyddslagsutredningen föreslår ett klargörande om vilka djur som omfattas av djurskyddslagen. Det är angeläget då detta tidigare varit otydligt i vissa lägen, t.ex. avseende övergivna och förvildade sällskapsdjur. Det är dock en brist i förslaget att vilda djur under direkt mänsklig påverkan, såsom vid jakt, skadedjursbekämpning, trafikolyckor och forskning, inte omfattas. Därför bör även vilda djur, precis som i Norge, omfattas i den mån de påverkas direkt av människor. En modell kan vara att samla all lagstiftning om djur i en djurbalk, med miljöbalken som förebild.

Djurens rättssituation

Djurskyddslagsutredningen förordar en höjning av straffvärdet, med införande av grovt brott mot djurskyddslagen samt grovt djurplågeri. Det anser vi vara en välkommen förstärkning av djurens rättssituation, eftersom det sannolikt skulle resultera i att brott som begås mot djur prioriteras högre än idag. Vissa paragrafer kriminaliseras, vilket är bra, men vi motsätter oss samtidigt att flera viktiga paragrafer, såsom den om naturligt beteende, saknar straffsanktionering.

Djurhälsopersonal är skyldig att anmäla misstänkt vanvård av djur. Denna bestämmelse bör, precis som djurskyddslagsutredningen föreslår, utvidgas till att även gälla veterinärer eller experter som i sin yrkesutövning deltar i verksamhet med försöksdjur.

Vi tycker inte att polisen ska ansvara för omhändertagande och förvaring av omhändertagna djur. Detta ansvar bör ligga på länsstyrelsen och offentliga resurser bör ges till organisationer som kan vara behjälpliga med det fortsatta omhändertagandet, omplaceringar etc. Omhändertagna djur ska inte rutinemässigt avlivas. Det är viktigt att polisen även i fortsättningen är behjälplig som handräckning och vid omhändertagande av övergivna och skadade djur. Polisen har en mycket viktig roll vid djurskyddsbrott och vi anser att djurpoliserna bör införas i hela landet.

Fel! Okänt namn på

Något som saknas i djurskyddslagstiftningen – i motsats till miljölagstiftningen där det man vill skydda inte heller kan föra sin egen talan – är talerätt för djurskyddsorganisationer i juridiska processer som rör djur. Som det är nu blir det en maktobalans när endast de intressen som står mot djurens har möjlighet att exempelvis överklaga olika beslut som rör djur. En talerätt för djurskyddsorganisationer med miljöbalken som förebild bör därför införas.

Skötsel och miljö

Vi ser positivt på att djurskyddslagsutredningen försöker definiera naturligt beteende, men menar att uppräknade kategorier beteenden som ska tillgodoses är för begränsande. Exempelvis nämns inte ”bobyggnadsbeteende” bland de uppräknade beteendena. Vi stödjer de föreslagna kraven på djurens skötsel, till exempel att foder och utfodringsrutiner ska anpassas efter djurens behov och att djur ska ha daglig tillsyn, men menar att sjuka eller födande djur bör ha tillsyn flera gånger per dag. Vi håller med om att djur inte ska hållas i grupper som innebär att djuret utsätts för lidande, och menar analogt med detta att även ensamhållning av djur som innebär att djuret utsätts för lidande ska vara förbjuden.

Miljöpartiet vill se ett förbud mot att ha uppbundna djur eftersom det ger djuren större möjlighet att utföra sina naturliga beteenden. För mjölkkor kan vi ha förståelse för behovet av övergångsperioder för att inte ytterligare påskynda utslagningen av små mjölkgårdar, men i övriga fall menar vi att förbudet bör införas tidigare än vad djurskyddslagsutredningen föreslår.

Förprovningen av byggnader och hägn är en mycket viktig del av det förebyggande djurskyddsarbetet, men även betesmarker bör förprövas för att säkra att beteskravet kan tillgodoses. Det är angeläget att det finns både etologisk och veterinärmedicinsk kompetens vid förprovning. Även mindre anläggningar bör omfattas av förprovning. Vi vill inte att tillståndsplikten, så kallat § 16-tillstånd, ska tas bort då det också utgör en betydelsefull del av det förebyggande djurskyddsarbetet. Det är viktigt att godkännande av ny teknik sker även i fortsättningen och att det utökas till att omfatta fler områden, till exempel för djurtransport och hantering av djur vid slakt.

Djurbaserade välfärdsåtgärder är ett viktigt komplement då man utvärderar djurens miljö och skötsel, men vi anser inte att de kan ersätta förebyggande miljö- och skötselbaserade åtgärder. Vi vill påpeka att angivna åtgärder i föreskrifterna är en miniminivå, vilket ofta ses som praxis. Det vore önskvärt att i de allmänna råden informera om rekommenderade åtgärder som komplement till minimiåtgärder vid till exempel ny- och ombyggnation.

Internationella djurskyddsfrågor

EU är en viktig arena för att stärka djurskyddet. Genom att gemensamt höja minimikraven på djurens villkor i hela EU kan svenska bönder konkurrera på

mer likvärdiga villkor som bönder i grannländerna utan att sänka de svenska djurskyddskraven. Sverige ska dock alltid ha möjlighet att gå före och ställa högre krav i de fall EU:s krav inte är tillräckliga för att garantera en god djurvälstånd. Sverige bör konsekvent verka för att minimiregler införs på områden där det idag saknas och att de höjs i de fall de är otillräckliga. Till exempel ska inga djur behöva transporteras längre än åtta timmar.

Det är särskilt viktigt att EU inför regler mot avel som kan medföra lidande för djuren. Idag sker mycket av aveln utomlands, varför Sverige inte med dagens regler kan stoppa djur med medfödda defekter så länge inte själva aveln skett här.

Inom EU bör Sverige verka för att djurplågeri som tjurfäktningar och gåsleverproduktion stoppas. Även utanför EU bör Sverige kunna verka för att fler länder stärker sitt djurskydd och i sina kontakter med andra länders regeringar protestera mot djurplågeri, till exempel att björnar hålls i små burar och tappas på galla och att djur flås levande. Sverige bör verka för att bindande regler om djurskydd utarbetas inom FN och WTO.

Djur som livsmedel

Grisar

Grisar är sociala och intelligenta djur, med stark utvecklad kognitiv förmåga. De har behov av att kunna vara aktiva och har behov av stimulerande miljöer, men de allra flesta av Sveriges grisar föds i dag upp i stora, bullriga och dammiga miljöer, inomhus, ofta utan någon större stimulans än endast lite strömedel. Och inte ens strömedel är någon självklarhet i praktiken – enligt en undersökning av Sveriges Radio 2008 saknade 44 procent av grisgårdarna tillräckligt med strö.

I djurfabrikens stressiga och ohälsosamma miljö får grisarna lätt magsår och lunginflammation. Stressen och ledan ökar också risken för stört beteende, som att gnaga på järnrören eller bita varandra i svansarna. De kommer sällan utomhus förrän de förs till slakt eller andra uppfödare, trots att många av problemen med stress och dåliga lokaler kan undvikas om man låter grisarna gå utomhus i grupper i stället. Alla grisar bör därför ges lagstadgad rätt att vistas utomhus med möjlighet att böka under sommaren precis som Kravgrisarna – inte bara på en betongplatta såsom reglerna för EU:s ekologiska märkning. Även inomhusmiljön bör ses över och lämpliga berikningsmöjligheter bör bli obligatoriska för att grisar även i inomhusmiljö ska kunna tillgodose sina beteendebest. Det innebär t.ex. att grisar bör ha ständig tillgång till ett underlag som de kan böka i och som tillgodoser deras komfortbest.

I Sverige kastreras fortfarande årligen cirka en och en halv miljon hangrisar. Det sker innan grisen blivit en vecka. Att den känner smärta är säkert, eftersom nervsystemet är fullt utvecklat även hos en liten gris. Kastreringen görs för att vissa av de köns mogna hangrisarna utvecklar ämnen (skatol, androstenon med flera) som ger ett illaluktande kött. Dessutom är det ett problem

Fel! Okänt namn på

att okastrerade hangrisar, i den begränsade miljön de hålls i, i högre grad än kastrerade grisar skadar och stressar andra grisar på grund av aggressivt och sexuellt beteende. Icke desto mindre är kastrering utan föregående bedövning oacceptabel ur djurskyddssynpunkt.

Riksdagen tillkännagav 2011 att kastrering utan föregående bedövning ska förbjudas så snart det finns alternativa metoder för att säkerställa kvaliteten på griskött och god djurhållning. Året därpå ändrade regeringen djurskyddsförordningen så att kirurgisk kastrering av grisar ska ske under bedövning från 2016. Det är en lång övergångstid för något som borde vara möjligt redan idag. Det krävs inga tekniska genombrott för att ge grisarna bedövning före ingreppet och helst även smärtlindring för smärtan då bedövningen släpper.

Djurskyddsmässigt finns det dock ett bättre alternativ än bedövning och smärtlindring. År 2009 godkände EU:s läkemedelsmyndighet så kallad immunokastrering. Det är en sorts vaccinering – helt utan läkemedel eller hormoner – som förhindrar könsmognad hos hangrisarna. På så sätt slipper man både den obehagliga galtlukt som vissa galtar utvecklar och de aggressiva beteenden som lätt uppstår hos könsmogna galtar som hålls i en trång och torftig miljö. I Australien och Brasilien har metoden använts storskaligt ända sedan 1998, så det går knappast att hävda att metoden är oprövad.

Invändningen att metoden är för dyr, och därmed riskerar att slå ut svensk grisuppfödning, håller inte heller. Enligt Sveriges Veterinärförbund innebär vaccineringen ingen merkostnad jämfört med traditionell kastrering, eftersom vaccinerade grisar har lägre dödlighet och växer bättre än grisar som utsatts för traditionell kastrering. Den medför heller inga arbetsmiljörisker då vaccineringen sker med en särskild säkerhetsinjektor som förhindrar att bonden av misstag sticker sig själv. Kirurgisk kastrering bör därför kunna förbjudas helt.

Kor

Det har skett viktiga förbättringar i mjölkornas miljö. Fler och fler ladugårdar inreds för lösdrift, men trots detta står fortfarande närmare hälften av korna uppbundna vintertid, vilket inte bara begränsar rörelsefriheten utan även de sociala kontakterna – något som är mycket viktigt för sociala djur som kor. Kor har enligt lag rätt till utevistelse, men det gäller inte tjurar och kalvar under 6 månader. Det borde vara en självklarhet att alla kor, tjurar och kalvar ska få vistas ute på sommaren.

Kalvar blir friskare om de får dia som små och ingen kan förneka att födsel, digivning och kontakter mellan ko och kalv innehåller många naturliga beteenden, som de enligt djurskyddslagen borde ha rätt till. I dag får ofta de nyfödda kalvarna mjölken i flaska eller hink, och kalven tas bort från mamman direkt efter födseln. Kalven föds sedan upp med till stor del mjölkpulverersättning. Kalvar som föds upp enligt Kravs regler har åtminstone rätt att dia ett dygn. Vi menar att alla kalvar ska få rätt att dia. Det ger utlopp för naturligt beteende och ger friskare kalvar.

Slaktkycklingar

I Sverige föds närmare 80 miljoner kycklingar upp för slakt varje år, vilket innebär att i snitt drygt två kycklingar slaktas varje sekund, dygnet runt. Livet för en kyckling varar en dryg månad. På den tiden växer den från en liten nykläckt individ på cirka 40 gram till en slaktkyckling på upp till 1,9 kilo. På 1920-talet tog detta 120 dagar. Eftersom aveln inriktats på att få fram djur som utnyttjar maten så effektivt som möjligt – allt ska bli muskler – tar det cirka 35 dagar i dag.

Den lilla kycklingen har kläckts i maskin och kontaktpipen blir aldrig besvarade av en höna. I stället blir den lastad i lådor med andra kycklingar redan under det första dygnet för att fraktas till en ”hangar” för tillväxt. Temperaturen är hög, och ljuset är på nästan hela tiden för att stimulera kycklingarna att äta. Det finns inga minimikrav, men däremot ett allmänt råd om att kycklingarna bör få fyra timmars natt per dygn.

Allteftersom kroppen växer till kommer benfel och rörelsestörningar. Skelett och leder hänger inte med. Kycklingarna har ont i kroppen, många kan inte röra sig, andra har frätskador på fötterna, åter andra får hjärt- och lever-skador. Försök i Storbritannien visar att kycklingar som fick välja mellan vanligt foder och foder med tillsats av smärtstillande medel föredrar det senare. Eftersom samma snabbväxande raser används i kycklinguppfödning världen över finns smärtorna också i de svenska kycklingstallarna. Detta är knappast förenligt med djurskyddsförordningens 29 § att ”avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för djuren är förbjuden”. Ett problem i sammanhanget är att aveln inte sker i Sverige och därmed är svårt att komma åt. Det krävs därför också andra åtgärder för att stimulera friskare raser.

I takt med att kycklingarna växer krymper också varje kycklings utrymme. I Sverige får det finnas upp till 36 kilo kyckling per kvadratmeter. Det betyder ca 24 kycklingar per kvadratmeter mot slutet av kycklingens liv. Varje kyckling har alltså en fyrkant med sidor på 20 centimeter var. Inte mycket och knappast något som djurskyddsförordningen föreskriver: ”1 § Stall och andra förvaringsutrymmen för djur skall vara så rymliga att samtliga djur i utrymmet kan ligga samtidigt och röra sig obehindrat. Utrymmena skall utformas så, att djuren kan bete sig naturligt.” Rörelsefriheten är nästan obefintlig strax före slakt på grund av trängseln – men värken i ben, skelett och muskler gör ju i och för sig att de väljer att röra sig så lite som möjligt. Detta kan dock i viss mån avhjälpas om kycklingarna får miljöer där de kan röra sig upp på pinnar och därigenom träna muskler och skelett visar försök. De behöver dessutom ut och sprätta och sandbada som andra höns. Miljöpartiet kräver att dagens slaktkycklinganläggningar utvecklas så att de ger djuren drägliga levnadsförhållanden.

Det visar på en fullkomligt oacceptabel avel när slaktkycklingarnas föräldrar, tuppar och honor, har så tunga kroppar i förhållande till skelett och leder att de måste halvsvältas för att kunna föröka sig, och när kycklingarna växer så ohejdat att kroppen inte hinner med. Det är uppenbart att det behövs en översyn och förbättring av slaktkycklinguppfödningen.

Fel! Okänt namn

Värphöns

När djurskyddslagen antogs av riksdagen 1988, beslöts att inga hönor skulle sitta i bur efter 1998. Sedan backade den dåvarande jordbruksministern Anniko Åhnberg och tillät i stället inte bara långa övergångstider, utan också att burarna skulle få ersättas med – burar! De kallas inredda eller modifierade, men ger hönan nästan lika små möjligheter till naturliga beteenden som de gamla. Skillnaderna på de gamla och nya är nämligen marginell.

I den forskning som bedrivits i Sverige inom ramen för ny teknikprovning av modifierade burar visade det sig att hönorna inte alls använde de nya ”funktionerna”, det vill säga sittpinne, sandbad och värprede, i den utsträckning man kunde förvänta sig. En sittpinne ska inte sitta några centimeter ovanför golvet – den ska sitta högt. Det biologiska skälet för att använda sittpinne är inte att kröka fötterna, utan för att komma utom räckhåll för rovdjur på marken. Sandbadet måste vara tillräckligt stort för att fungera, då sandbadandet ofta sker i flock. I de inredda burarna fungerar det inte och stängs ofta. Redet ska vara undanskymt och tryggt, men i konkurrensen om ett bra rede är det den ranghöga hönan som tar för sig av det bästa. Här finns bara ett rede. ”Funktionerna” fungerar inte för att tillfredsställa hönsens basala behov, vilket var avsikten. All burhållning av höns bör därför förbjudas.

Också reglerna för frigående hönor måste ses över. Hur ”frigående” hönsen är kan diskuteras när det är upp till nio höns per kvadratmeter, och ”frigången” endast sker inomhus. Med tusentals eller tiotusentals individer i samma stall finns ingen möjlighet för hönorna att upprätthålla normala sociala relationer. Målet måste vara att hönsen inte ska hållas i större grupper än att de mår bra, och att de ska få möjlighet att vistas utomhus.

Transporter

Transporter av levande djur är stressande för djuren på flera sätt: dels själva transporten, dels in- och urlastningen. För att minska stressen under transporten är det viktigt att transportfordonen är utformade med tillräckliga utrymmen, ventilation och liknande och att transportören har goda kunskaper om djurens behov. Här är det krav på kompetensbevis för registrerade transportörer som infördes 2008 ett positivt steg. Däremot finns det fortfarande inga särskilda kompetenskrav på privatpersoner som transporterar djur. Vi anser att det bör införas en särskild körkortsbehörighet för privatpersoner som transporterar större djur.

Det är också viktigt att transporterna inte varar längre än de åtta timmar som är maxgränsen i Sverige. Sverige har en fortsatt viktig roll i att kräva åtta timmars maxgräns också för transporter inom EU, som i dag kan vara mycket långa. Därutöver bör ytan som varje djur har till förfogande under transporten ses över och ett förbud mot transport av sjuka djur införas. Till dess bör svenska regler gälla även vid export.

För transporter inom Sverige är det önskvärt att stödja utvecklingen av mobila och lokala slakterier för att på så sätt kunna undvika transport eller minska transporttiderna. Reglerna för nödslakt kan också behöva ses över. Än viktigare är att minska stressen vid i- och urlastning. Utformas stallarna för att underlätta lastning så kan stressen minska, och därför bör goda och säkra lastningsmöjligheter vara ett krav vid förprovning av stallar.

När formella brister vid djurtransporter – exempelvis avsaknad av nödvändiga dokument – upptäcks, ska detta enligt dagens regler gå till åtal och rättegång, trots att förseelserna är av enkel karaktär och med fördel skulle kunna beivras genom strafföreläggande. Detta skulle kunna frigöra resurser för att ta itu med andra brister vid djurtransporter.

Det är inte acceptabelt att djur skadas och dödas under transport – alla enskilda fall måste utredas och brott mot djurskyddsbestämmelser beivras. För att ge transportörerna ekonomiska incitament att förbättra djurens villkor vid transporter bör även sanktionsavgifter införas för slaktdjurtransporter med höga dödlighetstal, i linje med sanktionsavgiftsutredningens (SOU 2006:58) förslag. Avgiften sätts lämpligen som en procentsats av transportörsfirmans årsomsättning och utdöms av besiktningsveterinär i samband med avlastning av djur vid slakterier.

Avel

Människor har under långa tider avlat på djur för att få fram ett visst utseende eller produktionsegenskaper. Det har bland annat lett till hundraser som inte kan andas normalt, grisar som får bogsår och hög smågrisdödlighet, kor som får juverinflammationer, slaktkycklingar inom kycklingindustrin som får benproblem och värphöns som drabbas av fjäderplockning och kannibalism.

Förbudet mot avel som kan medföra lidande bör enligt djurskyddslagsutredningen lyftas från förordning till lag. Det är angeläget, eftersom det bl.a. innebär att sådan avel blir straffsanktionerad. Kriterier för förbud måste definieras för varje djurslag i förordning och föreskrifter. Veterinärer bör få skyldighet att rapportera avelsdefekter på alla djurslag.

Djur som försöksobjekt

Varje år används uppemot en miljon försöksdjur i Sverige exklusive fiskar i provfiske. Vanligast är fåglar, möss och råttor. Många försöksdjur utsätts för stort lidande. Miljöpartiet vill att alla djurförsök snarast avskaffas och ersätts med djurfria metoder.

Det är inte bara av etiska skäl som många förkastar djurförsöken, utan fler och fler människor börjar inse att djurförsöken även har ett flertal vetenskapliga brister eftersom det finns fysiologiska och anatomiska skillnader mellan arterna. Exempelvis är penicillin dödligt för marsvin och paracetamol (till

Fel! Okänt namn på

exempel Alvedon) dödligt för katter. Däremot tycktes neurosedyn vara ofarligt i djurförsök, medan det visade sig orsaka fosterskador hos människor.

Utvecklingen av alternativ till djurförsök går framåt och kan i många fall erbjuda fördelar inte bara ur etiskt utan också ur vetenskapligt perspektiv. Inte minst erbjuder ”den nya toxikologin” stora möjligheter. Genom att identifiera händelsekedjor och mekanismer bakom toxiska reaktioner kan en kombination av moderna metoder såsom cellbaserade tester, kemiska analysmetoder, datorbaserade metoder och genomik utvecklas och användas för att utvärdera kemikaliers risker. Eftersom huvudsakligen mänskliga celler och vävnadssystem används undanröjs ett stort problem med att resultat från djurförsök inte automatiskt kan överföras till människor.

Med automatiserade testsystem blir det också möjligt att testa ämnen i betydligt fler dosintervaller och kombinationer av kemikalier, vilket är oerhört betydelsefullt. Kompletterande information kan fås genom olika beräkningsmodeller för att förutsäga den kombinerade effekten av en blandning av kemikalier.

Det är alltså angeläget att minska användningen av djurförsök och ta fram djurfria alternativ där sådana ännu inte finns tillgängliga. Trots detta saknar Sverige en samlad instans som arbetar med samordning, strategier för minskad försöksdjursanvändning, insamling och spridning av information, rådgivning till de djurförsöksetiska nämnderna och liknande. Ett 3 R-center (replace, reduce, refine) för alternativ till djurförsök skulle kunna bidra till detta liksom till att uppfylla Sveriges åtaganden enligt EU:s nya djurförsöksdirektiv. Detta föreslås också av 3 R-utredningen och bör införas.

Jordbruksverket bör få i uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur antalet djurförsök ska minskas, och berörda myndigheter få i uppdrag att minska djurförsöken inom sina områden. Som ett första steg bör myndigheten få i uppdrag att ta fram en plan för att till 2020 halvera antalet djur som utsätts för djurförsök av avsevärd svårighetsgrad. I det sammanhanget bör det övervägas om tillstånd för försök med den högsta svårighetsgraden bör ges för kortare tid än idag (upp till fem år), så att försöken kan utvärderas och prövas på nytt efter ett par år.

SweTox är ett nationellt toxikologiskt institut under uppbyggnad, med uppdrag att ”erbjuda unika och integrerade helhetslösningar och problemlösningar för att bedöma säkerheten hos kemikalier och läkemedel med hjälp av befintliga och nya metoder” i nära samverkan med akademien, offentlig sektor och näringsliv. Vid uppbyggnaden av institutet är det viktigt att det får en tydlig 3 R-inriktning med uppdrag att jobba med ny toxikologi, både utföra tester, ta fram och validera nya tester och utbilda. Överlag behöver resurserna till forskning för framtagande och validering av alternativ till djurförsök öka.

Djurskyddslagsutredningen föreslår att den svenska djurförsöksdefinitionen anpassas till definitionen i EU:s försöksdjursdirektiv. EU-definitionen innebär att miljontals djur, inklusive djur i utfodrings- och beteendestudier och djur som avlivas för att deras celler och organ ska användas i försök, riskerar att helt falla utanför den djurförsöksetiska prövningen. Då vi inte är bundna till att EU-anpassa vår djurförsöksdefinition menar vi att den svenska definitionen av djurförsök bör behållas.

Djurförsök bör inte slentrianmässigt användas i utbildningen utan bara där det är helt nödvändigt för det yrke utbildningen syftar till och där det inte finns några alternativa metoder. Däremot behöver den positiva utvecklingen av alternativ till djurförsök speglas inom utbildningen, så att studenter på relevanta utbildningar får lära sig om moderna djurfria metoder.

Djurtestad kosmetika är tack och lov numera förbjudet, men för diskmedel, tvättmedel och rengöringsprodukter är det fortfarande fritt fram. Även i detta fall bör djurtester förbjudas och precis som för kosmetiska produkter ersättas med djurfria alternativ.

Djurförsöksetiska nämnder

Alla djurförsök som utförs måste ha godkänts av en djurförsöksetisk nämnd. Då djuren i ett försök utsätts för större lidande än det som nämnden förutsett vid den etiska bedömningen, är det enligt gällande lagstiftning svårt att ställa krav, från t.ex. ansvarig veterinär, på att försöket ändras eller avbryts. Ansvarig veterinär bör få samma juridiska möjligheter att ingripa vid allt lidande och stoppa försöket, som veterinär har vid andra fall av djurplågeri. Det är angeläget att försöksdjur inte ska få utsättas för obegränsat lidande, vilket dock kan kräva förändringar av EU:s försöksdjursdirektiv.

Nämnderna ska inte få tillåta djurförsök där djurförsöksfria alternativ finns att tillgå. Detta kräver att nämndens ledamöter hålls väl informerade om vilka djurförsöksfria alternativ som finns, t.ex. genom att de djurförsöksetiska nämnderna får anställa handläggare och får tillgång till experter på alternativa metoder. Handläggare är också nödvändiga då de ideellt arbetande nämndledamöterna i den senaste reformen av den etiska prövningen fått utvidgade arbetsuppgifter. Alla de regionala nämnderna och den centrala djurförsöksetiska nämnden bör ha tillgång till veterinärmedicinsk, etologisk och etisk kompetens.

Sökande som fått avslag har rätt att överklaga till den centrala djurförsöksetiska nämnden, men däremot finns det ingen möjlighet att överklaga ett bifall. Det skapar en obalans om bara forskningsintresset kan överklaga men inte djurskyddsintresset. Även djurskyddsintresset bör därför ges möjlighet att överklaga beslut i de regionala djurförsöksetiska nämnderna.

Djur som kläder

I Sverige avlivas varje år cirka en miljon minkar och några hundra chinchillor enbart för päls. Chinchillafarmningen kommer troligen att läggas ned 2014 då nya krav på burmått träder i kraft, men minkfarmningen ser rentav ut att öka efter en tids nedgång.

Minken är ett icke-domesticerat och mycket aktivt djur med stort behov av rörelse och väl anpassad till ett liv i vatten. Men varken behovet av rörelse eller vatten att simma i kan minken tillfredsställa i de trånga ståltrådsburarna

Fel! Okänt namn på

– två minkar kan få dela på en bur som inte är större än en uppslagen kvällstidning. Pälsdjursnäringens utredning från 2003 menade att svenska minkfarmer inte visat att de lever upp till djurskyddslagens krav på naturligt beteende. Om branschen inte löst problemen till 2010 menade utredningen att minkuppfödningen helt eller delvis borde avvecklas.

År 2006 lade den socialdemokratiska regeringen i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet fram proposition 2005/06:197 Skärpta djurskyddskrav för minkuppfödning, som preciserar vad som krävs för att minkens rätt till naturligt beteende ska anses tillgodosatt. Den revs dock upp av den nya borgerliga regeringen innan den hade hunnit träda i kraft.

I en artikel i *Applied Animal Behaviour Science* i december 2009 visar forskare från Sveriges lantbruksuniversitet, som finansieras av pälsbranschen, att närmare 70 procent av 150 minkhonor på två farmar utförde stereotypa beteenden, oavsett om de hade berikningsföremål eller inte. Dessa upprepade beteendemönster är en väl dokumenterad och allmänt erkänd indikation på att ett djur inte får utlopp för viktiga naturliga beteendebestånd. Men det är också välkänt att det inom djurvärlden finns två olika metoder för att hantera stress, inte minst gäller det för minkar. Det finns passiva och aktiva stresshanterare, där de aktiva hanterar sin frustration genom utåtriktade beteenden, som t.ex. stereotypa rörelser, medan de passiva stresshanterarna reagerar med inaktivitet. Studier från Danmark har visat högre halter av stresshormoner hos de minkar som är inaktiva än hos dem som utför stereotypier. Även forskning på andra djurslag visar att stereotypier till viss del faktiskt kan lindra frustration och stress, och att de djur som är inaktiva mår ännu sämre. De svenska studier som gjorts har inte tagit passiva stresshanterare i beaktande och inte heller mätt halter av stresshormoner hos djuren. Situationen kan därför vara ännu värre än vad endast siffrorna över stereotypa beteenden ger uttryck för.

En sammanställning av djurskyddsinspektioner på minkfarmer presenterades av Jordbruksverket den 20 augusti 2010 efter att minkarnas situation uppmärksammats i medierna. Sammanställningen visade bland annat att 85 procent av farmarna saknade enkla föremål för sysselsättning i burarna, trots att detta är ett uttalat krav sedan många år tillbaka enligt Jordbruksverkets föreskrifter. Näringen hade alltså inte visat sig villig att leva upp till ens enkla, billiga berikningskrav som tillgång till halm, bollar eller ben, trots att det redan då var ett tydligt lagkrav. Att näringen då skulle klara av att ställa om till system som på allvar förändrar för djuren och minskar beteendestörningarna förefaller desto mer osannolikt.

Jordbruksverkets sammanställning visade också på systematiska brister på andra områden: 28 procent av farmarna saknade tillstånd för sin verksamhet, skadade och sjuka djur fanns på de flesta farmar och många gånger fick de ingen särskild vård eller behandling. Journaler över dödsfall saknades på minst 41 procent av farmarna. Andra vanliga anmärkningar gällde olaglig kadaverhantering, felaktiga avlivningsmetoder, trasiga och smutsiga burar, överbeläggning i burarna samt smutsiga och döda djur.

Först under 2010 – samma år som pälsnäringen enligt pälsdjursnäringens utredning borde lägga ner om man inte visat att man kunde leva upp till djurskyddslagens krav – tog pälsnäringen initiativ till ett så kallat djuomsorgs-

Fel! Okänt namn på

program, Minkhälsan, med begränsade förbättringar för djuren. År 2012 beslutade Jordbruksverket om nya föreskrifter för uppfödning och hållande av pälsdjur. Den stora nyheten var att minkarna ska hållas i så kallade etageburar, det vill säga en vanlig bur med en ännu mindre bur som övervåning, men först från 2017. När Djurrättsalliansen sommaren 2011 granskade ett antal farmar som redan då hade etageburar dokumenterades även där minkar med beteendestörningar, trasiga och smutsiga burar, döda djur och skadade djur. Skadorna avsåg främst bitskador efter det att djuren bitit på varandra eller på sig själva.

Föreskrifterna för minkfarmer står i bjärt kontrast till föreskrifterna för minkar som hålls i djurpark. Dessa ska hållas i inhägnader på 100 kvadratmeter, med grävmöjligheter, gömställen, upphöjda ligg- eller sittplatser i terrängen och naturmark, alternativt minst hälften av markytan mjukgjord. Här tillåts alltså djurhållningens syfte vara helt avgörande för hur djurskyddslagen tolkas.

Den svenska minknäringen misslyckades med uppgiften att komma till rätta med djurskyddsproblemen till slutet av år 2010. Jordbruksverkets nya föreskrifter lär inte göra det heller, då det saknas förutsättningar för att tillgodose minkars naturliga beteende i burhållning. Året är nu 2013 och det är hög tid att ta de politiska konsekvenserna av det. Lagförslaget från 2006 är alltså lika aktuellt nu som då, och vi väljer därför att ännu en gång lägga fram det i oförändrad form, sånär som att Djurskyddsmyndigheten ändrats till Jordbruksverket då Djurskyddsmyndigheten inte längre existerar.

4 a § Minkar som föds upp för pälsproduktion ska hållas på ett sådant sätt att deras behov av att röra sig, klättra, utöva sitt jaktbeteende och ägna sig åt annan sysselsättning samt av att periodvis vara ensamma kan tillgodoses. Minkar ska dessutom ha tillgång till vatten att simma i.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Jordbruksverket får meddela ytterligare föreskrifter om villkor för hållande av mink för pälsproduktion.

Ändringen bör träda i kraft den 1 januari 2015.

Djur som nöje

Djur på cirkus riskerar att drabbas av problem som orsakas bland annat av begränsade utrymmen och ska klara ett klimat de kanske inte är anpassade till. Cirkusens verksamhet bygger på att den befinner sig på resande fot. Resandet och omständigheter som transporten innebär kan orsaka stress hos djuren. Många av de konster som djuren utför är ofta onaturliga för dem, och kan i vissa fall ge skador. Exempel på detta är elefanter som står på bakbenen, något som elefanterna mycket sällan gör i frihet och som kan ge ledsador. Djur som turnerar med cirkusar i Sverige uppträder vanligtvis utomlands under andra delar av året. Detta bidrar till att svenska myndigheter saknar insyn i stora delar av verksamheten, bland annat i vilka träningsmetoder som används för att förmå djuren att utföra konsterna.

Fel! Okänt namn på

Det lidande som riskerar att drabba djuren motiveras endast av att vissa människor roas av djur som utför mer eller mindre onaturliga konst. Vi har svårt att se att cirkusdjurens liv lever upp till djurskyddslagets krav på naturligt beteende och skydd mot onödigt lidande och vill därför införa ett uttryckligt förbud mot användning av djur på cirkusar, precis som exempelvis Bolivia samt Bosnien och Hercegovina redan har.

Trots att förståelsen för vilda djurs behov av att kunna tillgodose sina beteendebeständigheter i fångenskap har ökat så visar de senaste årens djurparksskandaler att djur kan drabbas av tristess, för små utrymmen, felaktig näring och otillräcklig vård även under svenska förhållanden – detta är inte acceptabelt. Det behövs en oberoende utredning av djurparksdjurens välfärd.

Djurskyddsproblemen inom hästsporten, framför allt travet, där hästarna utsätts för ingrepp, plågsam utrustning, spödrivning med mera i jakt på de stora prispengarna, har uppmärksamats alltmer på senare år. Bara under 2012 dog 14 hästar under tävling – hur många som dog i samband med träning finns det inga uppgifter om.

Djurskyddslagsutredningen föreslår att Jordbruksverket i sina föreskrifter ska reglera träningsmetoder och utrustning som bedöms medföra risk för skada eller lidande hos djuren. Det är mycket välkommet. Konkret föreslås ett förbud mot spödrivning av hästar. Så länge spön får användas till annat blir det dock svårt att efterleva ett förbud mot spö i frammaningssyfte. Vi menar att all spöanvändning bör förbjudas.

Regeringen har aviserat ett förslag om att förbjuda sexuella handlingar mot djur, något som vi välkomnar. Djurskyddslagstiftningen är tänkt att fylla en förebyggande roll där handlingar som kan utsätta djur för lidande ska stävjas, även om djurens oförmåga att berätta om sina upplevelser gör det svårt att i det enskilda fallet bevisa att de lidit. Sexuella övergrepp mot djur kan orsaka såväl fysiskt som psykiskt lidande hos djuren som vi inte ser någon anledning till varför samhället skulle acceptera.

Även med en kriminalisering kan det dock vara svårt att komma åt dessa handlingar då de ofta sker i det fördolda. Däremot kan det ibland vara lättare att komma åt djurpornografiska skildringar som både är resultatet av och en drivkraft för övergrepp mot djur. Ett förbud mot djurpornografi motsvarande det för barnpornografi – utan jämförelser i övrigt – skulle vara ett sätt att åtminstone komma åt de övergrepp som sker i pornografiskt syfte.

Sällskapsdjur

I Sverige finns i dag ett okänt antal hemlösa katter. Många tidigare innekatter får mycket illa när de varken är anpassade eller tränade till att klara sig själva. Katter förökar sig relativt snabbt, vilket leder till att antalet hemlösa katter kan växa snabbt.

Bakom varje hemlös katt finns ursprungligen oftast en ägare som har brustit i sitt tillsynsansvar. Här noterar vi med tillfredsställelse att djurskyddslagsutredningen föreslår inte bara ett uttryckligt förbud mot att överge husdjur utan också en obligatorisk märkning och registrering av katter, kombinerat

Fel! Okänt namn på

med fortplantningsbegränsning för katter som går ute. Det är en angelägen reform som skulle föra mycket för att motverka problemet med hemlösa katter, och bör därför införas snarast.

Utredningen intar däremot en kritisk hållning till metoden Trap, Neuter and Release (TNR), där man inom ett område fångar in, kastrerar och släpper tillbaks djuren igen. Vi kan hålla med utredaren om att TNR inte är någon långsiktig lösning – det kräver att det inte hela tiden tillkommer nya katter – och att det finns en risk att djuren inte får den tillsyn och skötsel de behöver. Det som brukas förespråkas bland ideella djurskyddsorganisationer är dock inte okontrollerade TNR-program utan TNRM, där M står för manage. Det känns inte rimligt om kattvänner skulle förbjudas att under kontrollerade former genomföra TNRM-program i en kattkoloni.

Det finns i dag ingen särskild reglering av vilka redskap och annan utrustning för sällskapsdjur som får säljas, även om viss utrustning som t.ex. elhalsband är förbjudet att använda. Jordbruksverkets föreslagna befogenhet att i föreskrifter reglera träningsmetoder och utrustning som bedöms medföra risk för skada eller lidande hos djuren bör inte begränsas till tävlingsdjur utan också till andra djur som sällskapsdjur. T.ex. behövs ett förbud mot stryphalsband, som kan skada hundens struphuvud. Utrustning som inte får användas bör heller inte få säljas, då ett försäljningsförbud kan vara lättare att kontrollera.

Djurskyddslagsutredningen föreslår också en åldersgräns för att ha huvudansvaret för ett djur. Det är bra, men den föreslagna gränsen 16 år är för låg för ett ansvarsfullt djurägande. Gränsen bör istället gå vid 18 år. Även den som tar hand om ett djurs skötsel utan att vara ägare till djuret ska kunna ställas till ansvar vid brister i djurvården.

Vem som helst får lov att skaffa sig djur, utan några krav på grundläggande kunskaper om djurarten och dess skötsel. Djurskyddslagsutredningen förordar utbildning för dem som arbetar med djur yrkesmässigt eller i större omfattning. Det bör införas krav på utbildning för alla som på något sätt har ansvar för djur – djurägare, uppfödare, försäljare, förevisare och instruktörer av djur. Den som säljer djur ska omfattas av krav på att informera köparen om djurets artspecifika biologi, beteendebestånd, skötsel, vård, etcetera.

Vi vill, precis som utredningen föreslår, se begränsningar av vilka djurarter som får hållas som sällskapsdjur, eftersom flera djurslag är direkt olämpliga att hålla som husdjur. Det gäller såväl djur vars behov är svåra att tillgodose i hemmiljö som viltfångade djur som kan ha negativa effekter på den vilda populationen. Det är viktigt att även kraven på att hålla vanligt förekommande husdjur, som kaniner och fåglar, skärps. Till exempel behöver kaniner och fåglar sällskap samt ha möjlighet att gräva respektive flyga.

Jakt

Djurskyddshänsyn, d.v.s. hänsyn till det individuella djuret och inte bara till populationen, måste vara en viktig del av jakten. Alla typer av jakt som innebär stor risk att det jagade djuret lider tar vi avstånd ifrån. Det innebär förbud

Fel! Okänt namn på

mot jakt med fällor för levandefångst, grytjakt och jakt med levande lockbeten (i dag bl.a. tillåtet för duvor vid fångst av duvhök), som i samtliga fall utsätter djuren för stor stress och inte sällan också fysiska skador. Jakt med pil och båge kan åsamka djuren utdragen plåga och ska även fortsättningsvis vara förbjuden.

Ärligen skadskjuts hundratusentals djur som utsätts för svårt och långvarigt lidande. I undersökningar har det framkommit att 14 procent av de påskjutna älgarna skadeskjutits, 60 procent av äldre sädgäss hade hagel i kroppen, 30 procent av undersökta rävar hade skottskador i huvud och ben och en tredjedel av de påskjutna björnarna blivit skadskjutna. Av hittade döda vargar var 25 procent skadskjutna och vid de uppmärksammade licensjakterna efter varg så hade en oförsvarligt stor del av de fällda vargarna träffats av icke-dödande skott. För att minska skadskjutningen bör jägare som avser delta i jakt årligen avlägga skjutprov. Jaktformer med särskilt hög skadskjutningsfrekvens – i första hand hageljakt – behöver utredas särskilt.

Jaktlagen tillåter att många olika däggdjur och fåglar får jagas under tid på året då ungar kan bli föräldralösa. Årsungar som mist en eller bägge föräldrar riskerar att dö av undernäring, väder och predation. Vid vargjakt medför jakt efter föräldradjur att sociala flockstrukturer slås sönder och att risken för att överlevande ungdjur söker sig till tamdjur ökar. Jakt efter föräldradjur med ungar som ännu inte klarar sig själva bör därför så långt möjligt undvikas.

Änder, raphöns och fasaner som föds upp i syfte att jagas har en sämre överlevnad p.g.a. svält och predation, och skadskjutningsrisken är stor vid denna nöjesjakt. Dessutom är det oklart i vilken omfattning utsättning av uppfödda vilda djurarter kan påverka de vilda populationerna, t.ex. via konkurrens, sjukdomsspridning och inblandning av främmande gener. Djurskyddslagsutredningen förslår att enbart vilda djurarter ska få sättas ut i naturen och enbart om det finns goda levnadsbetingelser. Detta är välkommet, men om regleringen inte får önskad effekt kan ett rakt förbud behövas.

Vi stödjer djurskyddslagsutredningens förslag att förbjuda användning av grävlingar vid träning eller prövning av grythundar och ser fram emot att utredarens förslag om att se över djurskyddsaspekterna vid annan jaktträning av hund med hjälp av vilda djur, till exempel änder, fältfågel, hare och vildsvin, prioriteras.

Det är glädjande att arbetet mot tjuvjakt förstärkts och hårdare straff införts, men vi vill även se ytterligare åtgärder för att försvåra tjuvjakten, t.ex. krav på märkning av skotermattor.

Vi anser att även djurskyddsorganisationer ska ha rätt att överklaga beslut om de vilda djuren i jaktfrågor. Det gäller till exempel besluten om att tillåta licensjakt på varg och fällfångst av lodjur.

Det är av flera skäl viktigt att djurskyddsintressena tas med i förvaltningen av rovdjuren. Förutom att det av moraliska skäl finns anledning att ta hänsyn till djurens välfärd, så kan det individuella djurets hälsa och välfärd på sikt påverka en art på populationsnivå, framför allt då populationen är liten och sårbar. Djurskyddsintresset bör därför ges plats i viltförvaltningsdelegationerna.

Djuretisk konsumtion

Många människor i dag försöker minska sin köttkonsumtion eller väljer bort kött helt. För många bottnar det i ett etiskt ställningstagande – en strävan efter att inte åsamka andra varelser lidande – men det finns också många andra skäl. Rapporter om djuruppfödningens klimatpåverkan har gett förnyad aktualitet åt diskussionen om den globala köttkonsumtionens miljökonsekvenser, som utöver klimatet också involverar problem som övergödning, avskogning och vattenbrist. Animaliska livsmedels höga areal- och resursförbrukning jämfört med vegetabiliska livsmedel väcker frågor om solidaritet med världens svältande. Ytterligare andra oroas över sambandet mellan animaliekonsumtion och ohälsa.

Det finns alltså goda skäl att stödja en minskad animaliekonsumtion och underlätta för dem som vill avstå från kött eller andra animaliska produkter. En beskattning av animaliska livsmedel för att kompensera för deras miljöpåverkan bör utredas. Samtidigt finns det farhågor att en beskattning som enbart grundar sig på klimatpåverkan kan leda till försämrat djurskydd. Dagens kyckling- och slaktsvinsuppfödning har stora djurväl-färdsbrister, men står för en mindre klimatpåverkan per kilo kött än idisslare som får vara ute och beta men släpper ut den starka växthusgasen metan. Väger man däremot även in andra aspekter som påverkan på biologisk mångfald så sammanfaller djurvänlighet och miljövänlighet i större grad. Det är därför viktigt att ekonomiska styrmedel för att minska animaliska livsmedels miljöpåverkan inte bara tar hänsyn till klimat utan också utformas med andra miljöaspekter och djurväl-färdskonsekvenserna i åtanke.

I skolor, på sjukhus, på dagis, på äldreboenden och andra offentliga verksamheter ska det vara en självklar rätt att kunna välja fullvärdig vegetarisk eller vegansk mat, utan krav på intyg från föräldrar eller läkare. Den offentliga upphandlingen bör styras mot minskad köttkonsumtion, t.ex. genom större inslag av vegetarisk mat inom försvaret, i fängelser osv.

De animaliska produkter som fortfarande köps in bör leva upp till högt ställda djurskyddskrav. Som lägst bör kraven motsvara svensk djurskyddslagstiftning. Miljöstyrningsrådet har visat hur man kan använda djurskyddskriterier i upphandlingen utan att hindras av EU-rätten. I WTO-förhandlingarna bör Sverige driva på för att djurskyddskrav inte ska betraktas som handels-hinder, utan att samma djurskyddskrav ska få ställas på djur och animaliska produkter som importerats som för djur som föds upp i Sverige.

För att konsumenterna ska kunna göra medvetna val behövs en obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter. I dag ska allt nötkött vara märkt med var djuret är fött, uppfött och slaktat, och fr.o.m. den 13 december 2014 ska även kött av svin, får, get och fjäderfä märkas med uppgift om ursprungs-land eller härkomstplats. I EU-kommissionens förslag till genomförandeakter som väntas beslutas i december 2013 räcker det att ange var djuret är uppfött och slaktat. Genom att inte ange var djuret är fött behöver de köttproducenter som köper in och fraktar djur kors och tvärs mellan länder skylta med detta, utan konsumenterna förleds att tro att djuren levt hela sitt liv på samma gård.

Fel! Okänt namn på

Här är det viktigt att Sverige driver på att märkningen ska omfatta såväl var djuret är fött som var det är uppfött och slaktat.

De nya reglerna ställer inga krav på ursprungsmärkning på kött från exempelvis häst eller andra animaliska livsmedel som ägg och mjölkprodukter, och heller inte för kött som ingår som ingrediens i till exempel korv. Inte heller behöver ursprungsland anges för kött på restaurang. Vissa av dessa begränsningar kommer att ses över i samband med att kommissionen utvärderar de utvidgade kraven som börjar gälla 2014, men långt ifrån alla.

Sveriges hållning bör vara att konsumenten alltid ska kunna göra medvetna val vid köp av animaliska livsmedel och att ursprungsmärkning bör göras obligatorisk i alla relevanta sammanhang. Detta är viktigt både för de konsumenter som vill kunna göra medvetna val och de producenter som vill kunna använda tuffare djurskyddskrav som en konkurrensfördel.

Stockholm den 3 oktober 2013

Helena Leander (MP)

Kew Nordqvist (MP)

Annika Lillemets (MP)

Lise Nordin (MP)

Maria Ferm (MP)